

Pregledni znanstveni članek/Review article

Odnos medicinskih sester do evtanazije: pregled literature

Nurses' attitudes towards euthanasia: A literature review

Sedina Kalender Smajlovič¹, *

Ključne besede: oblike evtanazije; etika; etične razprave; zdravstvena nega

Key words: types of euthanasia; ethics; ethical discussions; nursing

¹ Fakulteta za zdravstvo Angele Boškin, Spodnji Plavž 3, 4270 Jesenice, Slovenija

* Korespondenčni avtor/
Corresponding author:
skalendersmajlovic@fzab.si

IZVLEČEK

Uvod: Evtanazija je pojem, o katerem se mora razpravljati z vidika medicinskih, zdravstvenih in družboslovnih strok. Medicinske sestre so sestavni del zdravstvenih timov, zato je potrebno njihovo vključevanje v etične razprave o evtanaziji. Namen pregleda literature je predstaviti vidik evtanazije v povezavi z zdravstveno nego.

Metode: Uporabljen je bil pregled literature, izveden v podatkovnih bazah COBIB.SI, CIHAHL in PubMed od 1. 11. 2020 do 1. 12. 2020. Iskanje je potekalo z uporabo ključnih besed: »evtanazija«, »zdravstvena nega«, v angleškem jeziku s kombinacijo ključnih besed: »attitudes«, »euthanasia« in »nursing«. Potek pregleda literature je prikazan z diagramom PRISMA. Kakovost virov, vključenih v končno analizo, je bila ocenjena s pomočjo hierarhije dokazov. Rezultati so bili sintetizirani z uporabo tematske analize.

Rezultati: Izmed 138 virov je bilo v končno analizo vključenih enaindvajsetih člankov. Medicinske sestre so navajale naklonjen, kot tudi nenaklonjen odnos ter prisotnost etičnih dilem v povezavi z evtanazijo. Naklonjen odnos medicinskih sester do evtanazije se kaže v primerih neobvladljivih bolečin, neznosnega trpljenja in neozdravljivih bolezni, nenaklonjen pa v povezavi z nekaterimi demografskimi in kulturnimi značilnostmi medicinskih sester, upoštevanjem načel sočutne oskrbe in spoštovanjem vrednosti človekovega življenja.

Diskusija in zaključek: Ugotovitve raziskave prispevajo prepoznati odnos medicinskih sester do evtanazije ter nekatere etične dileme v povezavi z evtanazijo. Potrebno bi bilo izvesti podrobne preglede etičnih dilem in moralnih stisk, ki se pojavljajo v povezavi z evtanazijo in zdravstveno nego.

ABSTRACT

Introduction: Euthanasia is a concept that should be discussed from the perspective of medicine, healthcare sciences and social sciences. Nurses form an integral part of healthcare teams, therefore, they should be included in ethical discussions on euthanasia. The aim of the review is to present euthanasia in relation to nursing.

Methods: A review of literature in databases COBIB.SI, CIHAHL and PubMed was conducted between November 1, 2020 and December 1, 2020. The search included the following key words: 'euthanasia', 'nursing' in Slovenian, and in English a combination of key words 'attitudes', 'euthanasia', and 'nursing'. The PRISMA flow diagram was used to depict the different phases of the literature review. The quality of sources included in the final analysis was assessed using the hierarchy of evidence. The results were synthesized using thematic analysis.

Results: From 138 sources, a total of 21 articles were included in the final analysis. Nurses reported both favorable and unfavorable attitudes towards euthanasia, as well as some ethical dilemmas. A favorable attitude towards euthanasia among nurses was detected in cases of unbearable pain, intense suffering, and terminal illness, while unfavorable attitude was shown in connection to certain demographic and cultural factors of nurses, adherence to compassionate care principles, and respect for the value of human life.

Discussion and conclusion: Our findings contribute to understanding nurses' attitudes towards euthanasia and some ethical dilemmas connected to euthanasia. Further comprehensive reviews of ethical dilemmas and moral distress occurring in connection with euthanasia and nursing should be conducted.

Prejeto/Received: 19. 5. 2021
Sprejeto/Accepted: 23. 2. 2022

<https://doi.org/10.14528/snr.2022.56.1.3103>

Uvod

V današnjem času smo priča zavzemanju za legalizacijo evtanazije s strani določenih interesnih skupin, saj raziskave kažejo, da je naklonjenost ljudi do evtanazije in njene legalizacije vse večja (Cohen - Almagor & Ely, 2018; Đekanović, 2018). Tudi De Lima et al. (2017) navajajo, da so vse bolj medijsko pogosta poročila o predpisih, zakonih v povezavi z evtanazijo in samomorih z zdravniško pomočjo. Mnoge skupine ljudi nasprotujejo evtanaziji in samomorom z zdravniško pomočjo, medtem ko drugi zagovarjajo trditve, da imajo hudo kronično bolni in oslabljeni pravico nadzorovati čas in način svoje smrti in da je evtanazija in izvedba samomora z zdravniško pomočjo v redkih in izjemnih primerih etično dovoljena.

Hosseinzadeh & Rafiei (2019) navajata, da evtanazija predstavlja eno najpogostejših in kontroverznih vprašanj ob koncu življenjske dobe. V zadnjem obdobju je tako v medijih, kot v zdravstvenih, pravnih, verskih ali političnih krogih pogosteje zaslediti polemiko o evtanaziji in smrti, kot nekaj neizogibnega in vprašanje o tem, ali ima posameznik pravico odločati o svojem koncu in pod kakšnimi pogoji (Pristavec Đogić, 2017). Vprašanja, kot trdi ista avtorica, so na prvi pogled preprosta, a po vsebini v resnici zelo zapletena. Zato ni nepričakovano, da se o njih razpravlja z medicinskega, teološkega, filozofskega, pravnega, kulturnega, etičnega, moralnega, sociološkega in še katerega drugega vidika. Ošljaj (2019) s pojmom evtanazije navaja, da se praviloma misli na aktivno usmrtitev neozdravljivo bolnega pacienta, ki je motivirana s sočutjem in spoštovanjem pacientove avtonomno izražene volje ter da je pogosto uporabljeni pojem pasivne evtanazije zavajajoč, saj ne gre za obliko evtanazije, temveč za opustitev oz. prekinitev zdravljenja. Isti avtor opozarja, da evtanaziji nasprotujejo vsi glavni mednarodni dogovori in konvencije (Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic, Helsinška deklaracija o biomedicinskih raziskavah na človeku), do uzakonitve evtanazije je odklonilno tudi mnenje Komisije Republike Slovenije za medicinsko etiko in slovenski Kodeks zdravniške etike. Ponekod se evtanazija razlaga tudi kot smrt z dostojanstvom, a je kljub temu zapleten problem, o katerem različne zdravstvene stroke in zainteresirana javnost razpravljajo v državah po vsem svetu (Mlinarič, 2019).

Medicinske sestre predstavljajo pomemben zdravstvenega tima in so pogosto v stiku z umirajočimi pacienti ter svojci, ki se soočajo z vprašanji in skrbmi ob koncu življenja (Ham Kacin, 2012). Odnosi medicinskih sester do oskrbe umirajočih, umiranja in smrti so povezani z znanjem, starostjo, delovnimi izkušnjami in stikom z umirajočimi (Gnezda, 2018). V etičnih razpravah o evtanaziji je poudarek izključno na vključevanju in odgovornosti zdravnikov, medicinskim sestram se na tem področju ne posveča veliko

pozornosti. Kljub temu da je evtanazija ena izmed tako imenovanih »medicinskih odločitev«, so vprašanja o evtanaziji pomembna tudi za medicinske sestre, saj se vsakodnevno vključujejo v štiriindvajseturno oskrbo umirajočih pacientov, pri čemer se soočajo s potrebami, vprašanji in strahovi pacientov in svojcev (De Beer, Gastmans, & Dierckx de Casterle, 2004). Glede na to, da legalizacija evtanazije v Kanadi dovoli asistenco medicinski sestri pri izvedbi evtanazije, ta dogajanja poudarjajo potrebo, da medicinske sestre razmislijo o moralnih in etičnih vprašanjih, ki jih predstavlja evtanazija za prakso zdravstvene nege (Pesut et al., 2019). Cane, O'Connor, & Michie, (2012) opisujejo taksonomijo, ki se uporablja za razvrščanje motivov zdravnikov, kot tudi medicinskih sester za pripravljenost izvajanja evtanazije. Teoretične domene vsebujejo znanje, spretnosti, družbeno ali poklicno vlogo in identiteto, prepričanja o zmožnostih in posledicah, družbene vplive, čustva, moralne norme in vedenja v preteklosti. Pesut et al. (2020a) na osnovi pregleda triindvajsetih člankov, ki so obravnavali evtanazijo v povezavi z zdravstveno nego, sklenejo, da ključni premisleki vključujejo moralno ontologijo zdravstvene nege, odnos med medicinsko sestro in pacientom, morebitni vpliv na poklic, etična načela in teorije, moralno krivdo za dejanja in opustitve, vlogo namere in naravo družbe, v kateri bi bila sprejeta evtanazija. V mnogih primerih so bile enake predpostavke, vrednote, načela in teorije uporabljene za argumentacijo za in proti evtanaziji. Na osnovi tega, da smo že priča legalizaciji evtanazije v štirih evropskih državah, da so medicinske sestre sestavni del zdravstvenih timov in da imajo pomembno vlogo v zagotavljanju skrbi za pacienta ter zagovorništvo koristi pacienta, je treba podrobneje raziskati odnos medicinskih sester do evtanazije in ugotoviti pojav etičnih dilem in moralnih stisk.

Namen in cilji

Namen pregleda literature je predstaviti evtanazijo v povezavi z zdravstveno nego. Cilj raziskave je bil ugotoviti, kak odnos imajo medicinske sestre do evtanazije in katere etične dileme navajajo v povezavi z evtanazijo.

Metode

Izvedli smo pregled literature.

Metode pregleda

Iskanje literature je potekalo novembra 2020. V izbirnem iskanju v COBIB.SI smo uporabili naslednje ključne besede: »etične dileme«, »medicinske sestre«, »evtanazija« »zdravstvena nega«. V CINAHL-u smo uporabili kombinacije ključnih besed: »attitudes AND (IN) »euthanasia« AND (IN) »nursing« z

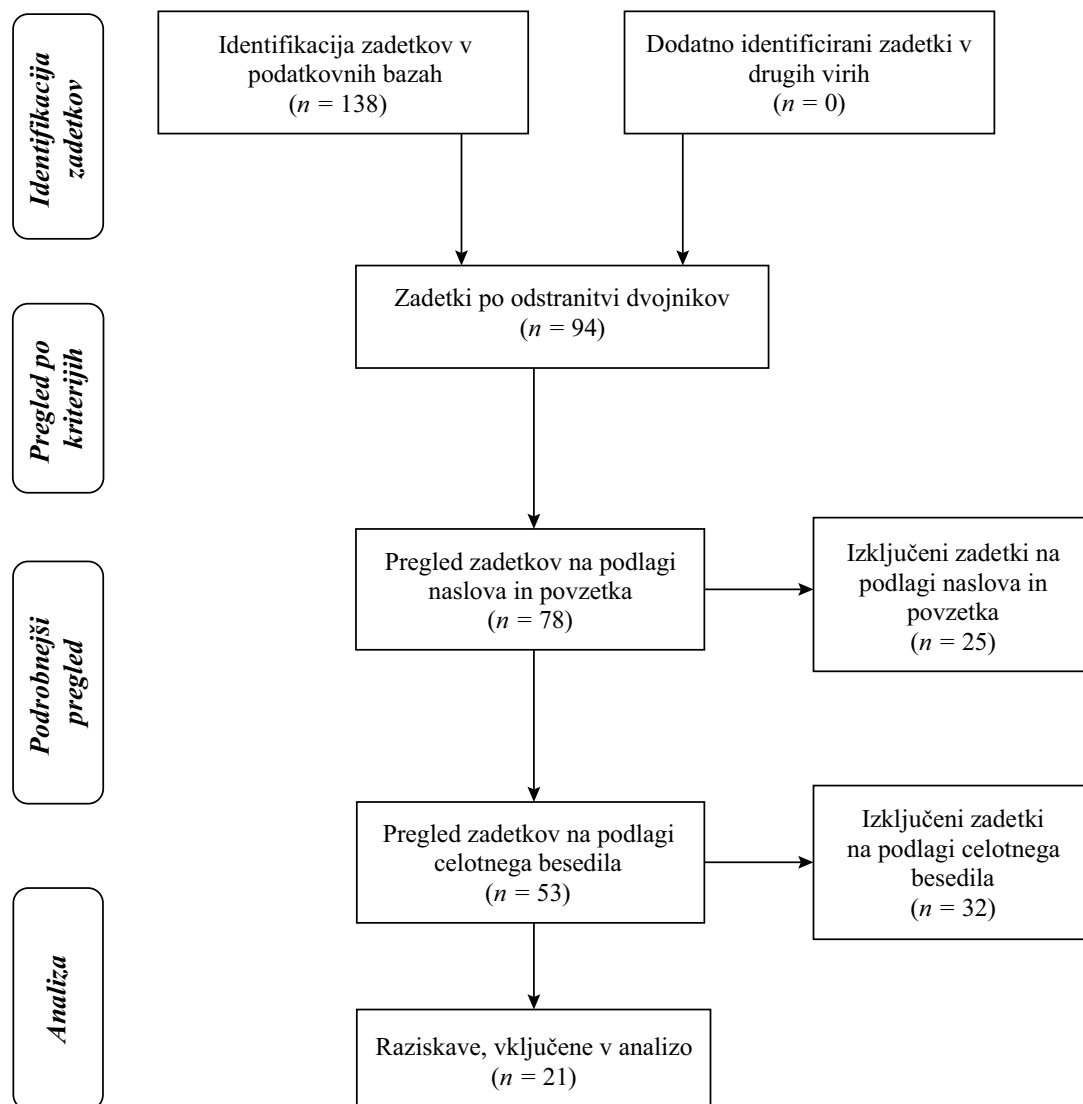
omejitvijo rezultatov na logične operatorje/besedne zveze, celotno besedilo, angleški jezik, recenzirane in raziskovalne članke, objavljene med letoma 2010 in 2020. V PubMed-u smo uporabili ključne besede:

»euthanasia«, AND »nursing« z omejitvijo rezultatov na celotno besedilo in čas objave med letoma 2010 in 2020. Dodatno identificiranih zadetkov v drugih virih nismo iskali, zato jih nismo niti pridobili. Vključitvene

Tabela 1: Vključitveni in izključitveni kriteriji

Table 1: Inclusion and exclusion criteria

Kriterij/Criteria	Vključitveni kriteriji/Inclusion criteria	Izključitveni kriteriji/Exclusion criteria
Pacienti	Odrasli pacienti	Otroci, pacienti z duševnimi boleznimi
Vrsta publikacije	Objavljeni članki (izvirni, pregledni, znanstveni). Članki, ki so tematsko bili povezani s predmetom raziskave.	Neobjavljeni materiali, uvodniki, dvojniki. Članki, ki tematsko niso bili povezani s predmetom raziskave.
Časovno obdobje objav	2010–2020	Starejši od deset let.
Jezik	Slovenski in angleški	Drugi jeziki

Slika 1: Rezultati pregleda literature po metodologiji PRISMA

Figure 1: Results of literature review based on PRISMA method

in izključitvene kriterije prikazujemo v Tabeli 1.

Potek sistematičnega pregleda literature smo prikazali v diagramu PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Review and Meta – Analysis) (Page et al., 2021) (Slika 1).

Rezultati pregleda

Iz nabora zadetkov ($n = 138$) smo izločili dvojnike ($n = 44$) in nato po pregledu naslovov in povzetkov izključili tiste, ki niso ustrezali vključitvenim kriterijem ($n = 25$). Nato smo glede na vključitvene in izključitvene kriterije pregledali še polno dosegljiv tekst glede na primernost. Izključili smo 32 člankov, ki niso ustrezali vključitvenim kriterijem. Preostale raziskave, ki so bile vključene v končno analizo ($n = 21$) smo ocenili s pomočjo hierarhije dokazov v znanstveno raziskovalnem delu (Polit & Beck, 2018).

Ocena kakovosti pregleda in opis obdelave podatkov

Rezultati pregleda raziskav so vključevali dvanajst kvantitativnih in devet kvalitativnih raziskav iz različnih držav (Hrvaška, Kanada, Iran, Nizozemska, Japonska, Grčija, Turčija, Indija, Španija, Finska, Belgija, Združene države Amerike in Avstralija). Štiri raziskave so bile izvedene z intervjuji, dvanajst z anketnimi vprašalniki, tri s pregledom literature (od tega ena metasinteza), ena raziskava je bila izvedena s pomočjo scenarijev in ena v obliki fokusnih skupin. Kakovost dobljenih virov, ki smo jih uvrstili v končni pregled literature, smo kategorizirali s pomočjo hierarhije dokazov v znanstvenoraziskovalnem delu (Polit & Beck, 2018) (Tabela 2). Glede na hierarhijo iskanja dokazov se najvišje na hierarhični lestvici nahajajo trije sistematični pregledi dokazov (od tega ena metasinteza), dvanajst posamičnih presečnih raziskav z opisnimi kvantitativnimi vprašanji in šest posamičnih poglobljenih kvalitativnih raziskav. Rezultate smo sintetizirali z uporabo tematske analize (Vaismoradi, Turunen, & Bondas, 2013). V prvem dejanju smo članke najprej večkrat prebrali. Besedilu smo nato pripisali pripadajoče pojme oz. kode. Zadnje omenjene smo glede na sorodne pomene združili v kategorije. Bistvene ugotovitve tematske analize smo oblikovali v 60 kod. Kode smo v nadaljevanju združevali v kategorije, ki so prikazane v Tabeli 3.

Rezultati

Tabela 2 prikazuje članke, ki smo jih vključili v končno tematsko analizo. Oblikovali smo tri kategorije, ki predstavljajo vsebinska področja: (1) naklonjen odnos medicinskih sester do evtanazije; (2) nenaklonjen odnos medicinskih sester do evtanazije in (3) etične dileme v povezavi z evtanazijo (Tabela 3).

Kategorija 1: Naklonjen odnos medicinskih sester do evtanazije

Raziskave, ki so navajale naklonjen odnos medicinskih sester do evtanazije, so bile izvedene v Kanadi ($n = 3$), Španiji ($n = 2$), Indiji ($n = 1$), Turčiji ($n = 1$), Nizozemski ($n = 1$), Finski ($n = 1$) in Belgiji ($n = 1$). Naklonjen odnos medicinskih sester navajajo v raziskavi (Singh, Gupta, Singh, & Madaan, 2016) v primerih neznošnih bolečin pacientov, legalizacije evtanazije in pravice do mirne in dostojanstvene smrti. Tudi Tamayo-Velázquez, Simón-Lorda, & Cruz-Piqueras (2012) izražajo podporo za legalizacijo evtanazije. Vézina-Im, Lavoie, Krol, & Olivier-D'Avignon, (2014) in Edwards, Shapiro, & Humphries (2017) podpirajo zakonodajo, ki dovoljuje samomor z zdravniško pomočjo v primerih hudih in neozdravljivih bolezni in v primerih strinjanja z družino in zdravstvenim timom (Lavoie et al., 2016). Terkamo-Moisio, Gastmans, Ryyänen, & Pietilä (2019) so poročali, da bi bila večina medicinskih sester pripravljena sodelovati v postopku evtanazije, če bi bil ta zakonit. Bellens, Debiens, Claessens, Gastmans, & Dierckx de Casterlé (2020) pa ugotavljajo pojav ambivalentnosti v povezavi z evtanazijo in pomoč k dostojnemu koncu življenja, kar medicinskim sestram daje globok občutek poklicne izpolnjenosti.

Kategorija 2: Nenaklonjen odnos medicinskih sester do evtanazije

Raziskave, ki so navajale nenaklonjen odnos medicinskih sester do evtanazije, so bile izvedene v Belgiji ($n = 2$), Kanadi ($n = 1$), Grčiji ($n = 1$), Iranu ($n = 1$) in Finski ($n = 1$). Nenaklonjen odnos medicinskih sester do evtanazije ugotavljajo kot vpliv kulture, islamske vere in ilegalnosti evtanazije (Naseh, Rafiei, & Heidari, 2015; Safarpour et al., 2019). Tudi študenti zdravstvene nege imajo večinsko nenaklonjen odnos do evtanazije (Koç, 2012), kot tudi medicinske sestre (Kranidiotis et al., 2015). Barnett, Cantu, & Galvez (2020) navajajo, da obstaja povezanost med versko zavzetostjo medicinskih sester, družbenopolitično ideologijo in neodobravanjem izvajanja aktivne evtanazije.

Kategorija 3: Etične dileme v povezavi z evtanazijo

Raziskave, ki so navajale etične dileme, so bile izvedene v Kanadi ($n = 5$), na Hrvaškem ($n = 1$), Belgiji ($n = 1$), Nizozemskem ($n = 1$), Avstraliji ($n = 1$) in Japonskem ($n = 1$). Lokker et al. (2018) navajajo, da so medicinske sestre etične dileme v povezavi s paliativno sedacijo doživljale v primerih, ko so bile aktivno vključene v paliativno sedacijo. Rys, Deschepper, Mortier, Deliens, & Bilsen (2014) poudarjajo močno čustveno vpetost pri izvajanju paliativne sedacije. Sorta-Bilajac et al. (2011) ugotavljajo pojav etičnih dilem v povezavi z omejevanjem življenjsko

Tabela 2: Seznam v končno analizo vključenih člankov**Table 2:** Index of articles included in the final analysis

<i>Avtorji, leto, država/ Authors, year, country</i>	<i>Vrsta raziskave in tehnika zbiranja podatkov/Type of research and technique of data collection</i>	<i>Namen raziskave/ Research objective</i>	<i>Vzorec/ Sample</i>	<i>Ugotovitve/Results</i>	<i>Kategorizacija stopnje dokazov/Level of evidence</i>
Barnett, Cantu, & Galvez, 2020 Združene države Amerike	Kvantitativna raziskava: spletni vprašalnik	Ugotoviti razmerja med politično ideologijo, versko zavzetostjo in odnosom do aktivne in pasivne evtanazije med medicinskimi sestrami v bolnišnicah.	90 medicinskih sester	Med medicinskimi sestrami v bolnišnicah se verska zavzetost in povezanost z družbenopolitično ideologijo pokaže z neodobravanjem aktivne evtanazije.	Nivo 6
Bellens et al., 2020 Belgija	Temeljna teoretska zasnova z uporabo polstrukturiranih poglavljenih intervjujev	Ugotoviti, kako medicinske sestre doživljajo svojo vključenost v oskrbo pacientov, ki zahtevajo evtanazijo.	26 medicinskih sester	Medicinske sestre so navedle, da je nudenje skrbi za pacienta, ki zahteva evtanazijo, intenzivna izkušnja, za katero je značilna ambivalentnost.	Nivo 7
Beuthin, Bruce, & Scaia, 2018 Kanada	Kvalitativna opisna raziskava: intervju	Ugotoviti odnos medicinskih sester do evtanazije in samomora z zdravniško pomočjo.	17 medicinskih sester	Medicinske sestre so imele različen odnos do evtanazije. Večina je menila, da gre za razširitev poklicne vloge, v manjšem deležu pa so doživljale moralne stiske.	Nivo 7
Edwards, Shapiro, & Humphries, 2017 Kanada	Kvantitativna opisna raziskava: vprašalnik	Ugotoviti odnos do evtanazije in ugovora vesti medicinskih sester.	200 medicinskih sester	84,0 % medicinskih sester se je strinjalo z zakonodajo, ki dovoljuje samomor z zdravniško pomočjo v primerih neozdravljivih bolezni. Najbolj pogoste etične dileme so se nanašale na identifikacijo verskih prepričanj.	Nivo 6
Elmore et al., 2018 Kanada	Kvalitativna metasinteza	Proučiti izkušnje medicinskih sester o oskrbi pacientov, ki zahtevajo pomoč pri umiranju in ugotoviti moralne stiske.	14 člankov	Moralne stiske medicinskih sester izvirajo iz globokega občutka odgovornosti, družbenih in kulturnih dejavnikov. Podprte so z moralno in čustveno podporo znotraj med profesionalnih timov.	Nivo 1
Flannery, Ramjan, & Peters, 2016 Avstralija	Sistematičen pregled literature	Ugotoviti način sprejemanja odločitev o koncu življenja med zdravniki in medicinskimi sestrami v enoti intenzivne terapije.	12 člankov	V procesu odločanja in sodelovanja med zdravniki in medicinskimi sestrami so poročali o razlikah (kar je bilo odvisno od preferenc zdravnika ali starosti medicinskih sester).	Nivo 1
Francke et al., 2016 Nizozemska	Kvantitativna opisna raziskava: vprašalnik	Ugotoviti odnos do vključenosti v evtanazijo.	587 zaposlenih v zdravstveni negi.	Večina (83 %) trdi, da se morajo zdravniki o odločitvi o evtanaziji pogovoriti z vpletenimi medicinskimi sestrami. Pomembno je upoštevati verska ali druga prepričanja, ki se nanašajo na prekinitve življenja.	Nivo 6

Se nadaljuje/Continues

<i>Avtorji, leto, država/ Authors, year, country</i>	<i>Vrsta raziskave in tehnika zbiranja podatkov/Type of research and technique of data collection</i>	<i>Namen raziskave/ Research objective</i>	<i>Vzorec/ Sample</i>	<i>Ugotovitve/Results</i>	<i>Kategorizacija stopnje dokazov/Level of evidence</i>
Hirakawa et al., 2020 Japonska	Kvalitativna raziskava: scenariji	Proučiti uspešnost med profesionalnih konferenc v okviru oskrbe ob koncu življenja.	136 zdravstvenih delavcev (11 zdravnikov, 35 medicinskih sester in 90 zdravstvenih tehnikov)	Etične dileme so se nanašale na diskriminacijo starejših, samoodločbo, nezadovoljeno željo po komunikaciji, stroške zdravstvenega varstva in pravna vprašanja.	Nivo 7
Koç, 2012 Turčija	Kvantitativna deskriptivna raziskava: vprašalnik	Ugotoviti odnos študentov zdravstvene nege do evtanazije.	147 študentov zdravstvene nege	74,1 % študentov zdravstvene nege je izjavilo, da ne bi pod nobenimi pogoji odobrili evtanazije za svoje sorodnike/prijatelje, 25,0 % pa bi se z evtanazijo strinjalo, če bi sorodniki ali prijatelji trpeli za neozdravljivo boleznijo.	Nivo 6
Kranidiotis et al., 2015 Grčija	Opisna kvantitativna raziskava: vprašalnik	Proučiti odnos zdravnikov in medicinskih sester do evtanazije.	39 zdravnikov in 107 medicinskih sester	Večina zaposlenih se ne strinja z aktivno evtanazijo, vendar podpira njeno legalizacijo.	Nivo 6
Lavoie et al., 2016 Kanada	Kvantitativna raziskava: vprašalnik	Ugotoviti psihosocialne dejavnike pri medicinskih sestrah v povezavi z izvajanjem evtanazije v paliativni oskrbi, če bi bila ta legalizirana.	445 medicinskih sester	Medicinske sestre bi nameravale sodelovati pri evtanaziji v primerih strinjanja z družino in zdravstvenim timom. Moralna norma medicinskih sester je bila povezana z načeli dobronamernosti.	Nivo 6
Lokker et al., 2018 Nizozemska	Kvalitativna raziskava: poglobljeni intervjuji	Ugotoviti izkušnje, odnos in dileme medicinskih sester v povezavi s paliativno sedacijo.	26 medicinskih sester	Medicinske sestre so v večini opisovale primere, v katerih so menile, da je bila paliativna sedacija v interesu pacienta. Bolj ali manj so menile, da je izvajanje paliativne sedacije sodilo v zagovarjanje koristi pacientov.	Nivo 7
Naseh, Rafiei, & Heidari, 2015 Iran	Kvantitativna presečna raziskava: vprašalnik »Euthanasia Attitude Scale«	Ugotoviti odnos medicinskih sester islamske veroizpovedi do evtanazije.	190 medicinskih sester	57,4 % medicinskih sester je poročalo o negativnem, 3,2 % o nevtralnem in 39,5 % o pozitivnem odnosu do evtanazije.	Nivo 6
Pesut et al., 2020b Kanada	Kvalitativna raziskava: delno strukturirani intervjuji	Ugotoviti posledice zakonsko določenega postopka k smrti z zdravniško pomočjo za prakso zdravstvene nege.	59 medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov	Medicinske sestre so menile, da so zakonsko in moralno ogrožene v primerih neustrezno dostopne paliativne oskrbe, slabe podpore v timu in neustrezne podporne prakse.	Nivo 7

<i>Avtorji, leto, država/ Authors, year, country</i>	<i>Vrsta raziskave in tehnika zbiranja podatkov/Type of research and technique of data collection</i>	<i>Namen raziskave/ Research objective</i>	<i>Vzorec/ Sample</i>	<i>Ugotovitve/Results</i>	<i>Kategorizacija stopnje dokazov/Level of evidence</i>
Rys et al., 2014 Belgija	Kvalitativna raziskava: 6 fokusnih skupin	Ugotoviti, kako zdravniki in medicinske sestre dojemajo razlike med neprekinjeno paliativno sedacijo in med samomorom z zdravniško pomočjo.	48 udeležencev, 32 medicinskih sester	Izvajanje neprekinjene paliativne sedacije zahteva večjo čustveno vpetost, saj vključuje postopno umiranje.	Nivo 7
Safarpour et al., 2019 Iran	Kvantitativna presečna raziskava: vprašalnik »Euthanasia Attitude Scale«	Oceniti odnos medicinskih sester do evtanazije.	94 medicinskih sester	Medicinske sestre so nasprotovale evtanaziji. Na odnos medicinskih sester do evtanazije je vplivala kultura in dejstvo, da je evtanazija ilegalna.	Nivo 6
Singh et al., 2016 Indija	Kvantitativna opisna raziskava: vprašalnik	Ugotoviti odnos do evtanazije.	300 anketirancev (zdravnikov, medicinskih sester, pravosodni delavci, novinarji, družbeni aktivisti)	64,0 % medicinskih sester je podpiralo pravico do prekinitve življenja na najlažji mogoč način v primerih neizogibne smrti osebe, ki trpi hude bolečine.	Nivo 6
Sorta-Bilajac et al., 2011 Hrvaška	Kvantitativna opisna raziskava: vprašalnik	Ugotoviti etične dileme zdravnikov in medicinskih sester o evtanaziji.	364 anketirancev (zdravnikov in medicinskih sester)	Anketiranci oziroma anketiranke so navedli/-e etične dileme v povezavi z omejevanjem življenjsko vzdržujoče terapije (medicinske sestre v 15 %, zdravniki v 24 %) ter v povezavi z evtanazijo in smrtjo z zdravniško pomočjo. (medicinske sestre v 16 %, zdravniki v 9 %).	Nivo 6
Tamayo -Velázquez et al., 2012 Španija	Kvantitativna raziskava: spletni vprašalnik	Oceniti znanje, stališča in izkušnje medicinskih sester v zvezi z evtanazijo in samomori in z zdravniško pomočjo.	390 medicinskih sester	Za legalizacijo evtanazije se je zavzemalo 70 % medicinskih sester. Za samomor z zdravniško pomočjo se je zavzemalo 65 % medicinskih sester.	Nivo 6
Terkamo - Moisis et al., 2019 Finska	Kvantitativna raziskava: spletni vprašalnik	Ugotoviti, kakšno je stališče medicinskih sester do evtanazije.	1003 medicinske sestre	74,7 % medicinskih sester bi bila pripravljena sodelovati v postopku evtanazije, če bi bila zakonjena.	Nivo 6
Vézina-Im et al., 2014 Kanada	Sistematičen pregled literature	Ugotoviti motive zdravnikov in medicinskih sester za namen ali izvedbo prostovoljne evtanazije in primerjati ugotovitve iz držav, v katerih evtanazija ni dovoljena.	27 člankov	Psihološke spremenljivke so najbolj povezane z evtanazijo, sledijo vedenje, zdravstvene posebnosti, depresija in življenjska doba.	Nivo 1

Tabela 3: Razporeditev kod po kategorijah
Table 3: Codes sorted by categories

Kategorije in kode/Categories and Codes	Avtorji/Authors
<p><i>Kategorija 1: Naklonjen odnos medicinskih sester do evtanazije</i> pripravljenost na izvajanje evtanazije, podpiranje evtanazije v primerih neobvladljivih bolečin, podpiranje evtanazije v primerih neznosnega trpljenja, podpiranje evtanazije v primerih neozdravljive bolezni, zakonitost izvajanja evtanazije, stiske pacienta, mirna in dostojanstvena smrt, prisotnost medicinske sestre pri izvajanju evtanazije, upoštevanje pacientove volje, dostojno končanje življenja, pravica do smrti, ustrezno izvajanje paliativne sedacije, občutek poklicne izpopolnjenosti, medicinske sestre kot prve osebe za pogovor o evtanaziji, strinjanje z družino, strinjanje v okviru zdravstvenega tima</p>	Koç, 2012; Tamayo – Velázquez et al., 2012; Vézina – Im et al., 2014; Lavoie et al., 2016; Singh et al., 2016; Lokker et al., 2018; Terkamo – Moisiso et al., 2019; Bellens et al., 2020
<p><i>Kategorija 2: Nenaklonjen odnos medicinskih sester do evtanazije</i> starost medicinskih sester, versko prepričanje medicinskih sester, veroizpoved, izobrazba medicinskih sester, intenzivnost izkušenj, ambivalentnost, negativni občutki ob evtanaziji v primerih slabe oskrbe, frustracije, moralne stiske, verska zavzetost, družbenopolitična ideologija, nestrinjanje glede priprav na izvedbo evtanazije, neustrezno izvajanje paliativne oskrbe, kultura, ilegalnost evtanazije, spol zdravstvenega delavca, sočutna oskrba, vrednost človekovega življenja</p>	Kranidiotis et al., 2015; Naseh, Rafiei, & Heidari, 2015; Terkamo – Moisiso et al., 2019; Safarpour et al., 2019; Barnett, Cantu, & Galvez, 2020; Bellens et al., 2020; Pesut et al., 2020b
<p><i>Kategorija 3: Etične dileme v povezavi z evtanazijo</i> etične razprave o evtanaziji, stalna vključenost medicinskih sester med izvajanjem zdravstvene oskrbe, etika skrbi, verska prepričanja, odločitve ob koncu življenja, prisotnost medicinske sestre pri izvedbi evtanazije, evtanazija je nenaravno početje, evtanazija predstavlja strah, čustvena vpetost, samoodločanje, pravna vprašanja, moralne norme, načelo dobronamernosti, razlike v postopkih odločanja med zdravniki in medicinskimi sestrami, nejasnosti vlog, težave s komunikacijo, neodločenost o nesmiselnosti zdravljenja, omejevanje življenjsko vzdržujoče terapije, razprave ob koncu življenja, zmanjšano zadovoljstvo z delom, čustvena in psihološka izgorelost, pojav moralno-etičnih dilem, upoštevanje vnaprej izražene volje, zakonska in moralna ogroženost v primerih neustreznega dostopa do paliativne oskrbe, pravica do ugovora vesti, moralne stiske</p>	Sorta-Bilajac et al., 2011; Rys et al., 2014; Francke et al., 2016; Flannery, Ramjan, & Peters, 2016; Lavoie et al., 2016; Edwards, Shapiro, & Humphries, 2017; Beuthin, Bruce, & Scaia, 2018; Elmore, Wright, & Paradis, 2018; Lokker et al., 2018; Bellens et al., 2020; Hirakawa et al., 2020; Pesut et al., 2020b

vzdržujoče terapije. Beuthin, Bruce, & Scaia (2018) opisujejo pojav moralnih stisk v povezavi z izvajanjem evtanazije v manjšem deležu. Pesut, Thorne, Schiller, Greig, & Roussel (2020b) navajajo, da se etične dileme pojavljajo v povezavi s pomanjkanjem ustrezne podpore pri zagotavljanju sočutne oskrbe, medtem ko Edwards et al. (2017) navajajo, da želi desetina medicinskih sester uveljavljati pravico do ugovora vesti s ciljem nesodelovanja pri samomoru z zdravniško pomočjo. Pojavljajo se tudi potrebe po skupnem odločanju medicinskih sester in zdravnikov (Flannery, Ramjan, & Peters, 2016; Francke, Albers, Bilsen, de Veer, & Onwuteaka-Philipsen, 2016; Terkamo - Moisiso et al., 2019), saj se porajajo moralni zadržki o sodelovanju pri evtanaziji, ki so se razlikovali glede na starost, religioznost in izobrazbo medicinskih sester. Elmore, Wright, & Paradis (2018) opisujejo, da se moralne stiske v povezavi z evtanazijo pojavljajo zaradi občutkov odgovornosti medicinskih sester. Hirakawa, Chiang, Muraya, Andoh, & Aoyama (2020) pa poudarjajo pomen med profesionalnih konferenc.

Diskusija

Medicinske sestre imajo pomembno vlogo pri zagotavljanju zdravstvene nege ob koncu življenja, evtanazija pa velja za kontroverzna temo. Z izvedeno

raziskavo ugotavljamo, da imajo medicinske sestre naklonjen in tudi nenaklonjen odnos do evtanazije, oba odnosa pa vsebujeta etične dileme. Na osnovi obstoječih dokazov (Koç, 2012; Tamayo – Velázquez et al., 2012; Vézina – Im et al., 2014; Lavoie et al., 2016; Singh et al., 2016; Lokker et al., 2018; Terkamo – Moisiso et al., 2019; Bellens et al., 2020) ugotavljamo, da se naklonjen odnos medicinskih sester do evtanazije kaže v primerih, ko se medicinske sestre čutijo pripravljene za izvajanje evtanazije, v primerih neobvladljivih bolečin, neznosnega trpljenja, neozdravljivih bolezni, v primerih hudih stisk pacientov, ko je evtanazija uzakonjena, ko želijo upoštevati pravico do mirne in dostojanstvene smrti, pacientovo voljo in ko imajo podporo družine in zdravstvenega tima. Nasprotovanju evtanaziji lahko pojasnimo zaradi verskih prepričanj in kulture (Safarpour et al., 2019). Slovenska Zdravniška zbornica (2019) navaja, da evtanazija in zdravniška pomoč pri samomoru po Ustavi (17. člen: Človekovo življenje je nedotakljivo) in pravni zakonodaji nista dovoljeni in je njuno izvajanje kaznivo dejanje. Medicinske sestre so odgovorne, da zagovarjajo svoja poklicna etična stališča v skladu z etiko skrbi, ki jo predstavljajo (Trontelj, 2012). Skladno s Kodeksom etike v zdravstveni negi in oskrbi (2014) izvajalci zdravstvene nege in oskrbe spoštujejo dostojanstvo in zasebnost pacienta v vseh stanjih zdravja, bolezni in ob umiranju.

Na osnovi obstoječih dokazov (Rys et al., 2014; Flannery, Ramjan, & Peters, 2016; Francke et al., 2016; Lavoie et al., 2016; Edwards, Shapiro, & Humphries, 2017; Beuthin, Bruce, & Scaia, 2018; Lokker et al., 2018; Bellens et al., 2020; Hirakawa et al., 2020; Pesut et al., 2020b) ugotovimo porajanje etičnih dilem v povezavi z evtanazijo. Naštete raziskave poudarjajo pomen posvetovanja zdravnikov z medicinskimi sestrami, razliki v postopkih odločanja med zdravniki in medicinskimi sestrami, etične razprave, ozaveščanje o moralnih stiskah in pomenu upoštevanja etičnih načel.

Nedolgo nazaj smo bili priča, da so tudi v Španiji legalizirali evtanazijo (Dnevnik, 2021). Evtanazija je v Belgiji legalizirana že od 2002 (Domovina, 2018). V Kanadi je bila aktivna pomoč pri umiranju legalizirana s spremembo kazenskega zakonika leta 2016, legalizacija medicinskim sestram omogoča, da so lahko postale izvajalke aktivne pomoči pri umiranju (Pesut et al., 2020b). Svetovano je, da morajo medicinske sestre biti v celoti obveščene o veljavni in tudi predlagani zakonodaji o evtanaziji in prispevati k njej, saj imajo veliko strokovnega znanja na področju oskrbe umirajočih in bi zato morale biti pripravljene vplivati na zakon, politiko in prihodnje zdravstvene prakse (Woods & Bickley Asher, 2015; Cayetano – Penman, Gulzar, & Dawn, 2020). Treba je upoštevati tudi ugovor vesti in relacijsko naravo etičnega odločanja v zdravstvu in negativne posledice moralnih stisk, ki se pojavijo, ko se zdravstveni delavci znajdejo v okoliščinah, za katere menijo, da ne zmorejo zagotavljati ustrezne zdravstvene oskrbe (Heilman & Trothen, 2020).

Praktična uporabnost izvedene raziskave je v seznanitvi medicinskih sester o odnosu do evtanazije v nekaterih državah. Izvedena raziskava ima tudi omejitve, ki se nanašajo na to, da je pregled literature izvedel le en raziskovalec. Obstaja možnost, da smo zaradi vključitvenih kriterijev izpustili nekatere pomembne raziskave. Priložnosti za nadaljnje raziskovanje na področju evtanazije v povezavi z zdravstveno nego so v proučevanju posameznih etičnih dilem in moralnih stisk, družbenih, kulturnih dejavnikov in osebnih značilnostih medicinskih sester.

Zaključek

Pregled literature predstavlja odnos medicinskih sester o evtanaziji. Ugotavljamo, da se pojavlja naklonjen, kot tudi nenaklonjen odnos do evtanazije in da se pojavljajo etične dileme v povezavi s tem dvomljivim vprašanjem. Zbrani podatki predstavljajo začetno osnovo za nadaljnje raziskovanje evtanazije, saj evtanazija predstavlja moralno sporno dejanje. Pomembno je, da medicinske sestre v praksi zdravstvene nege upoštevajo etična načela, vključujejo vse etične premisleke in ostanejo vedno pomemben etični akter v skrbi za zagotavljanje ustrezne zdravstvene oskrbe pacientov.

Nasprotje interesov/Conflict of interest

Avtorica izjavlja, da ni nasprotja interesov./The author declare that no conflicts of interest exist.

Financiranje/Funding

Raziskava ni bila finančno podprta./The study received no funding.

Etika raziskovanja/Ethical approval

Za izvedbo raziskave glede na izbrano metodologijo raziskovanja se dovoljenje ali soglasje komisije za etiko ni zahtevalo./No approval by the Ethics Committee was necessary to conduct the study due to the selected research methodology.

Prispevek avtorjev/Author contributions

Avtorica je zasnovala raziskavo, definirala namen in metodologijo, izvedla iskanje in pregled literature, opravila izbor vključenih virov, izvedla analizo podatkov ter napisala diskusijo in zaključek./The author conceived the study, defined research aims and methodology, searched and reviewed the literature, selected the sources, conducted the analysis of included data and wrote Discussion and Conclusion.

Literatura

- Barnett, M. D., Cantu, C., & Galvez, A. M. (2020). Attitudes toward euthanasia among hospice nurses: Political ideology or religious commitment. *Death Studies*, 44(3), 195–200. <https://doi.org/10.1080/07481187.2018.1539050> PMID:30451646
- Bellens, M., Debien, E., Claessens, F., Gastmans, C., & Dierckx de Casterlé, B. (2020). It is still intense and not unambiguous: Nurses' experiences in the euthanasia care process 15 years after legalisation. *Journal of Clinical Nursing*, 29(3/4), 492–502. <https://doi.org/10.1111/jocn.15110> PMID:31742806
- Beuthin, R., Bruce, A., & Scaia, M. (2018). Medical assistance in dying (MAiD): Canadian nurses' experiences. *Nursing Forum*, 53(4), 511–520. <https://doi.org/10.1111/nuf.12280> PMID:29972596; PMCID:PMC6282783
- Cane, J., O'Connor, D., & Michie, S. (2012). Validation of the theoretical domain's framework for use in behavior change and implementation research. *Implementation Science*, 7, 37. <https://doi.org/10.1186/1748-5908-7-37> PMID:22530986; PMCID:PMC3483008

- Cayetano – Penman, J., Gulzar, M., & Dawn, W. (2020). Nurses perceptions and attitudes about euthanasia: A scoping review. *Journal of Holistic Nursing*, 39(1), 66–84. <https://doi.org/10.1177/0898010120923419> PMID:32448052
- Cohen–Almagor, R., & Ely, E. W. (2018). Euthanasia and palliative sedation in Belgium. *BMJ Supportive & Palliative care*, 8(3), 307–313. <https://doi.org/10.1136/bmjspcare-2017-001398> PMID:29305500
- Cronin, P., Ryan, F., & Coughlan, M. (2008). Undertaking a literature review: A step by step approach. *British Journal of Nursing*, 17(1), 38–43. <https://doi.org/10.12968/bjon.2008.17.1.28059> PMID:18399395
- De Beer, C., Gastmans, B., & Dierckx de Casterle, B. (2004). Involvement of nurses in euthanasia: A review of the literature. *Journal of Medical Ethics*, 30, 494–498. <https://doi.org/10.1136/jme.2003.004028> PMID:15467086; PMCID:PMC1733944
- De Lima, L., Woodruff, R., Pettus, K., Downing, J., Buitrago, R., Munyoro, E. ... Radbruch, L. (2017). International association for hospice and palliative care position statement: Euthanasia and physician-assisted suicide. *Journal of palliative medicine*, 20(1), 8–14. <https://doi.org/10.1089/jpm.2016.0290> PMID:27898287; PMCID:PMC5177996
- Dnevnik (2021, March 18). V Španiji legalizirali evtanazijo. Retrieved from: <https://www.dnevnik.si/1042951407>.
- Domovina (2018, January 15). Zlorabe evtanazije v Belgiji: Splošne skrbi dobivajo konkretne oblike. Retrieved from <https://www.domovina.je/zlorabe-evtanazije-v-belgiji-splodne-skrbi-dobivajo-konkretne-oblike/>
- Đekanović, V. (2018). *Evtanazija kot pravica do dostojne smrti: Primerjalno pravni vidik* (magistrsko delo). Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta, Ljubljana.
- Edwards, M., Shapiro, C., & Humphries, A. (2017). Perspectives of Members of the Canadian Association of Critical Care Nurses on Medical Assistance in Dying (MAID). *The Canadian Journal of Critical Care Nursing*, 28(2), 33–34.
- Elmore, J., Wright, D. K., & Paradis, M. (2018). Nurses' moral experiences of assisted death: A meta-synthesis of qualitative research. *Nursing Ethics*, 25(8), 955–972. <https://doi.org/10.1177/0969733016679468>
- Flannery, L., Ramjan, L. M., & Peters, K. (2016). End-of-life decisions in the Intensive Care Unit (ICU). Exploring the experiences of ICU nurses and doctors: A critical literature review. *Australian Critical Care*, 29(2), 97–103. <https://doi.org/10.1016/j.aucc.2015.07.004> PMID:26388551
- Francke, A. L., Albers, G., Bilsen, J., de Veer, A. J., & Onwuteaka-Philipsen, B. D. (2016). Nursing staff and euthanasia in the Netherlands: A nation-wide survey on attitudes and involvement in decision making and the performance of euthanasia. *Patient Education and Counseling*, 99(5), 783–789. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2015.11.008> PMID:26613667
- Gnezda, P. (2018). *Odnos medicinskih sester v paliativni oskrbi do umiranja in smrti* (magistrsko delo). Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta, Ljubljana.
- Ham Kacin, K. (2012). *Dostojanstvo bolnika ob koncu življenja: pravni vidiki in etične dileme* (magistrsko delo). Univerza v Mariboru, Fakulteta za zdravstvene vede, Maribor.
- Heilman, M. K. D., & Trothen, T. J. (2020). Conscientious objection and moral distress: A relational ethics case study of MAiD in Canada. *Journal of Medical Ethics*, 46(2), 123–127. PMID:31811013
- Hirakawa, Y., Chiang, C., Muraya, T., Andoh, H., & Aoyama, A. (2020). Interprofessional case conferences to bridge perception gaps regarding ethical dilemmas in home-based end-of-life care: A qualitative study. *Journal of Rural Medicine*, 15(3), 104–115. <https://doi.org/10.2185/jrm.2020-002> PMID:32704336; PMCID:PMC7369408
- Hosseinzadeh, K., & Rafiei, H. (2019). Nursing student attitudes toward euthanasia: A cross-sectional study. *Nursing Ethics*, 26(2), 496–503. <https://doi.org/10.1177/0969733017718393> PMID:28748741
- Kodeks etike v zdravstveni negi in oskrbi Slovenije*. (2014). Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije.
- Koç, A. (2012). Nursing students' attitudes towards euthanasia: A study in yozgat, Turkey. *International Journal of Caring Sciences*, 5(1), 66–73.
- Kranidiotis, G., Ropa, J., Mprianas, J., Kyprianou, T., & Nanas, S. (2015). Attitudes towards euthanasia among Greek intensive care unit physicians and nurses. *Heart Lung*, 44(3), 260–263. <https://doi.org/10.1016/j.hrtlng.2015.03.001> PMID:25840865
- Lavoie, M., Godin, G., Vézina-Im, L. A., Blondeau, D., Martineau, I., & Roy, L. (2016). Psychosocial determinants of nurses' intention to practise euthanasia in palliative care. *Nursing Ethics*, 23(1), 48–60. <https://doi.org/10.1177/0969733014557117> PMID:25488755

- Lokker, M. E., Swart, S. J., Rietjens, J. A. C., van Zuylen, L., Perez, R. S. G. M., & van der Heide, A. (2018). Palliative sedation and moral distress: A qualitative study of nurses. *Applied Nursing Research*, 40, 157–161.
<https://doi.org/10.1016/j.apnr.2018.02.002>
PMid:29579492
- Mlinarič, L. (2019). *Pravica do dostojne smrti* (magistrsko delo). Nova univerza, Fakulteta za državne in evropske študije, Kranj.
- Naseh, L., Rafiei, H., & Heidari, M. (2015). Nurses' attitudes towards euthanasia: A cross-sectional study in Iran. *International Journal of Palliative Nursing*, 21(1), 43–48.
<https://doi.org/10.12968/ijpn.2015.21.1.43>
PMid:25615834
- Ošljaj, B. (2019, January 24). *Evtanazija*. Retrieved from: http://www.kme-nmec.si/files/2019/02/Evtanazija_KME_24_01_2019-1.pdf
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T.C., Mulrow, C. D. ... Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews. *British Medical Journal*, 372, Article n71.
<https://doi.org/10.1136/bmj.n71>
PMid:33782057; PMCID:PMC8005924
- Polit, D. F., & Beck, C.T. (2018). *Essentials of nursing research: Appraising evidence for nursing practice* (9th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Pesut, B., Thorne, S., Stager, M. L., Schiller, C. J., Penney, C., Hoffman, C. ... Roussel, J. (2019). Medical assistance in Dying: A review of Canadian Nursing Regulatory Documents. *Policy, Politics & Nursing Practice*, 20(3), 113–130.
<https://doi.org/10.1177/1527154419845407>
PMid:31060478; PMCID:PMC6827351
- Pesut, B., Greig, M., Thorne, S., Storch, J., Burgess, M., Tishelman, C. ... Janke, R. (2020a). Nursing and euthanasia: A narrative review of the nursing ethics literature. *Nursing Ethics*, 27(1), 152–167.
<https://doi.org/10.1177/0969733019845127>
PMid:31113279; PMCID:PMC7323743
- Pesut, B., Thorne, S., Schiller, C. J., Greig, M., & Roussel, J. (2020b). The rocks and hard places of MAiD: A qualitative study of nursing practice in the context of legislated assisted death. *BMC Nursing*, 19(1), 1–14.
<https://doi.org/10.1186/s12912-020-0404-5>
PMid:32095114; PMCID:PMC7025406
- Pristavec Đogić, M. (2017). *Evtanazija: primerjalni pregled (PP)*. Republika Slovenija, Državni zbor. Retrieved from: https://fotogalerija.dz-rs.si/datoteke/Publikacije/Zborniki_RN/2016/Evtanazija.pdf
- Rys, S., Deschepper, R., Mortier, F., Deliens, L., & Bilsen, J. (2014). Bridging the gap between continuous sedation until death and physician-assisted death: A focus group study in nursing homes in Flanders, Belgium. *American Journal of Hospice and Palliative Medicine*, 32(4), 407–416.
<https://doi.org/10.1177/1049909114527152>
PMid:24671029
- Safarpour, H., Keykha, R., Varasteh, S., Sargazi, V., Mirmortazavi, M., & Tavakolian, N. (2019). Attitude of nurses towards euthanasia: A cross-sectional study in Iran. *International journal of palliative nursing*, 25(6), 274–282.
<https://doi.org/10.12968/ijpn.2019.25.6.274>
PMid:31242094
- Singh, S., Gupta, S., Singh, I. B., & Madaan, N. (2016). Awareness and attitude of select professionals toward euthanasia in Delhi, India. *Indian Journal of Palliative Care*, 22(4), 485–490.
<https://doi.org/10.4103/0973-1075.191856>
PMid:27803572; PMCID:PMC5072242
- Sorta-Bilajac, I., Baždarić, K., Žagrović, M. B., Jančić, E., Brozović, B. ... Agich, G. J. (2011). How nurses and physicians face ethical dilemmas: The Croatian experience. *Nursing Ethics*, 18(3), 341–355.
<https://doi.org/10.1177/0969733011398095>
PMid:21558110
- Tamayo-Velázquez, M. I., Simón - Lorda, P., & Cruz - Piqueras, M. (2012). Euthanasia and physician-assisted suicide: Knowledge, attitudes and experiences of nurses in Andalusia (Spain). *Nursing Ethics*, 19(5), 677–691.
<https://doi.org/10.1177/0969733011436203>
PMid:22990427
- Terkamo-Moisio, A., Gastmans, C., Rynänen, O. P. & Pietilä, A. M. (2019). Finnish nurses' attitudes towards their role in the euthanasia process. *Nursing Ethics*, 26(3), 700–714.
<https://doi.org/10.1177/0969733017720850>
PMid:28814138
- Trontelj, J. (2012). O nekaterih etičnih zadregah sodobne medicine. Simpozij Medicina in pravo 21: Odsev medicine in prava v sodobni družbi. *Acta Medico-Biotechnica*, 5(1), 7-14.
- Vaismoradi, M., Turunen, H. & Bondas, T. (2013). Content analysis and thematic analysis: Implications for conducting a qualitative descriptive study. *Nursing & Health Sciences*, 15(3), 398–405.
<https://doi.org/10.1111/nhs.12048>
PMid:23480423
- Vézina - Im, L. A., Lavoie, M., Krol, P., & Olivier-D'Avignon, M. (2014). Motivations of physicians and nurses to practice voluntary euthanasia: A systematic review. *BMC palliative care*, 13(1), 20.
<https://doi.org/10.1186/1472-684X-13-20>
PMid:24716567; PMCID:PMC4021095

Zdravniška Zbornica. (2019). *Odziv Slovenskega zdravniškega društva in Zdravniške zbornice Slovenije na javna vprašanja v medijih, povezana z evtanazijo*. Retrieved 7th December, 2021 from <https://www.zdravniskazbornica.si/informacije-publikacije-in-analize/obvestila/2019/01/29/odziv-slovenskega-zdravni%C5%A1kega-dru%C5%A1tva-in-zdravni%C5%A1ke-zbornice-slovenije-na-javna-vpra%C5%A1anja-v-medijih-povezana-z-evtanazijo>

Woods, M., & Bickley Asher, J. (2015). Nurses and the euthanasia debate: Reflections from New Zealand. *International Nursing Review*, 62(1), 13–20.
<https://doi.org/10.1111/inr.12145>
PMid:25439232

Citirajte kot/Cite as:

Kalender Smajlović, S. (2022). Odnos medicinskih sester do evtanazije: pregled literature. *Obzornik zdravstvene nege*, 56(1), 70–81.
<https://doi.org/10.14528/snr.2022.56.1.3103>